

Sygn. akt IV KK 133/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Przemysław Kalinowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Waldemar Plóciennik

SSN Andrzej Stępka

Protokolant Ewa Sokołowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Andrzeja Pogorzelskiego,
w sprawie **D. G., D. K. i M. N.** skazanych z art. 280 § 1 k.k. i innych
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 6 czerwca 2019 r.,
kasacji, wniesionej w stosunku do skazanych: D. G., D. K. i M. N.
przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego - na niekorzyść w/w
skazanych
od wyroku Sądu Okręgowego w K.
z dnia 10 marca 2017 r., sygn. akt XXIII Ka [...] zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w B.
z dnia 30 listopada 2016 r., sygn. akt II K [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę D. G., D. K. i M. N.
przekazuje Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego
rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w B. wyrokiem z dnia 30 listopada 2016 r. w sprawie sygn. akt II K [...], w pkt 1 uznał oskarżonych D. G. i D. K. za winnych tego, że działając w krótkich odstępach czasu z wykorzystaniem takiej samej sposobności dopuścili się ciągu przestępstw w rozumieniu art. 91 § 1 k.k. w ten sposób, iż:

- dnia 27 marca 2016 roku w B., działając wspólnie i w porozumieniu z M. N., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, po uprzednim uderzeniu M. O. w twarz a następnie kopaniu i biciu leżącego po głowie i całym ciele oraz zatykaniu ust, zabrali w celu przywłaszczenia na jego szkodę zegarek marki T. wartości około 1000 zł, powodując jednocześnie u pokrzywdzonego obrażenia ciała w postaci licznych krwiałaków okularowych, rany czoła, ran powiek, wieloodłamowego złamania nosa, krwotoku z nosa, wieloodłamowego złamania zatoki szczękowej lewej z przemieszczeniem odłamów i złamania lewego oczodołu, naruszające czynności narządów na czas powyżej 7 dni, czym wyczerpali znamiona przestępstwa z art. 280 § 1 k.k. i art. 158 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 11 § 2 k.k.;

- dnia 27 marca 2016 roku w B., działając wspólnie i w porozumieniu z M. N., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, po uprzednim biciu pięściami po twarzy oraz kopaniu po całym ciele J. R., zabrali w celu przywłaszczenia na jego szkodę telefon komórkowy marki N., wartości około 285 zł, powodując jednocześnie u pokrzywdzonego obrażenia ciała w postaci: złamania ściany zatoki szczękowej lewej, rany kąta powieki oka prawego oraz krwiałaków okularowych obu oczodołów, naruszające czynności narządów ciała na czas powyżej 7 dni, czym wyczerpali znamiona przestępstwa z art. 280 § 1 k.k. i art. 158 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 11 § 2 k.k.;

- dnia 28 marca 2016 roku w B., działając wspólnie i w porozumieniu, używając wobec K. H. przemocy, polegającej na uderzeniu w twarz oraz szarpaniu, zabrali w celu przywłaszczenia na jego szkodę portfel wraz z dowodem osobistym, czym wyczerpali znamiona przestępstwa z art. 280 § 1 k.k. i art. 275 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 11 § 2 k.k.

i za to na mocy art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. i art. 91 § 1 k.k. Sąd I instancji wymierzył D. G. jedną karę 5 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności, a D. K. jedną karę 5 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności.

Natomiast M. N. uznano za winnego tego, że działając w krótkich odstępach czasu z wykorzystaniem takiej samej sposobności dopuścił się ciągu przestępstw w rozumieniu art. 91 § 1 k.k. w ten sposób, iż:

- dnia 27 marca 2016 roku w B., działając wspólnie i w porozumieniu z D. G. i D. K., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, po uprzednim uderzeniu M. O. w twarz a następnie kopaniu i biciu leżącego po głowie i całym ciele oraz zatykaniu ust, zabrał w celu przywłaszczenia na jego szkodę zegarek marki T. wartości około 1000 zł, powodując jednocześnie u pokrzywdzonego obrażenia ciała w postaci licznych krwiałaków okularowych, rany czoła, ran powiek, wieloodłamowego złamania nosa, krwotoku z nosa, wieloodłamowego złamania zatoki szczękowej lewej z przemieszczeniem odłamów i złamania lewego oczodołu, naruszające czynności narządów na czas powyżej 7 dni, czym wyczerpał znamiona przestępstwa z art. 280 § 1 k.k. i art. 158 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 11 § 2 k.k.;
- dnia 27 marca 2016 roku w B., działając wspólnie i w porozumieniu z D. G. oraz D. K., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, po uprzednim biciu pięściami po twarzy oraz kopaniu po całym ciele J. R., zabrał w celu przywłaszczenia na jego szkodę telefon komórkowy marki N., wartości około 285 zł, powodując jednocześnie u pokrzywdzonego obrażenia ciała w postaci: złamania ściany zatoki szczękowej lewej, rany kąta powieki oka prawego oraz krwiałaków okularowych obu oczodołów, naruszające czynności narządów ciała na czas powyżej 7 dni, czym wyczerpał znamiona przestępstwa z art. 280 § 1 k.k. i art. 158 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 11 § 2 k.k.

i za to na mocy art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. i art. 91 § 1 k.k. Sąd I instancji wymierzył mu jedną karę 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Ponadto Sąd Rejonowy:

1. na zasadzie art. 46 § 1 k.k. zobowiązał solidarnie oskarżonych D. G., D. K. oraz M. N. do naprawienia szkody w całości, poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego M. O. kwoty 1.000 zł oraz na rzecz J. R. kwoty 285 zł; a na podstawie art. 46 k.k. zasądził solidarnie od oskarżonych D. G., D. K. oraz M. N. na rzecz pokrzywdzonego M. O. kwotę 15.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz na rzecz J. R. kwotę 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę;

2. na mocy art. 46 § 1 k.k. zasądził solidarnie od oskarżonych D. G. i D. K. na rzecz pokrzywdzonego K. H. kwotę 1.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę;

3. na poczet orzeczonych kar pozbawienia wolności zaliczył oskarżonym okresy zatrzymania i tymczasowego aresztowania oraz orzekł o dowodach rzeczowych i kosztach postępowania.

Powyższy wyrok został zaskarżony przez obrońców oskarżonych.

Wszyscy skarżący podnieśli zarzuty rażącej niewspółmierności orzeczonych kar i wniesli o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez złagodzenie wymierzonych kar.

Po rozpoznaniu apelacji Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 10 marca 2017 r., sygn. XXIII Ka [...]:

I. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

- a. w pkt 1 *tiret* pierwsze i drugie wyeliminował z kwalifikacji obu czynów przypisanych oskarżonemu D. G. przepisy art. 158 § 1 k.k. i art. 11 § 2 k.k., zaś orzeczoną wobec niego jedną karę pozbawienia wolności złagodził do 4 lat i 4 miesięcy;
- b. w pkt 2 *tiret* pierwsze i drugie wyeliminował z kwalifikacji prawnej obu czynów przypisanych oskarżonemu D. K. przepisy art. 158 § 1 k.k. i art. 11 § 2 k.k., zaś orzeczoną względem niego jedną karę pozbawienia wolności złagodził do 5 lat i 4 miesięcy;
- c. w pkt 3 *tiret* pierwsze i drugie wyeliminował z kwalifikacji prawnych obu czynów przypisanych oskarżonemu M. N. przepisy art. 158 § 1 k.k. i art. 11 § 2 k.k., zaś orzeczoną względem niego jedną karę pozbawienia wolności złagodził do 4 lat;

Ponadto, Sąd Okręgowy zaliczył na nowo wszystkim oskarżonym okresy zatrzymania i tymczasowego aresztowania na poczet orzeczonych kar pozbawienia wolności.

W pozostałej części zaskarżony wyrok został utrzymany w mocy.

Obecnie, kasację od wyroku sądu odwoławczego – na niekorzyść wszystkich skazanych - wniósł Minister Sprawiedliwości-Prokurator Generalny zarzucając:

1. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa materialnego - art. 158 § 1 k.k., polegające na wyeliminowaniu tego przepisu jako

kumulatywnie przyjętego w kwalifikacji prawnej przestępstw rozbojów z art. 280 § 1 k.k., popełnionych przez D. G., D. K. i M. N. na szkodę M. O. i J. R., w następstwie błędnego uznania, że warunkiem zastosowania przedmiotowej kwalifikacji było wskazanie w opisach przypisanych oskarżonym czynów znamienia narażenia pokrzywdzonych na bezpośrednie niebezpieczeństwo nastąpienia skutków opisanych w przepisie art. 158 § 1 k.k., podczas gdy znamię to zmaterializowało się poprzez wywołanie przez oskarżonych następstw na zdrowiu pokrzywdzonych odpowiadających określonym w przepisie art. 157 § 1 k.k. i zostało wskazane poprzez opisanie tych następstw w przypisanych oskarżonym czynach, w następstwie czego Sąd niezasadnie złagodził orzeczone wobec nich kary pozbawienia wolności;

2. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 433 § 2 k.k. i art. 457 § 3 k.p.k., polegające na wadliwym przeprowadzeniu kontroli odwoławczej wyroku Sądu I instancji w zakresie dotyczącym D. G., poprzez wydanie orzeczenia o złagodzeniu wymierzonej temu oskarżonemu kary 5 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności do 4 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności, przy jednoczesnym wskazaniu w uzasadnieniu wyroku, że w/w oskarżonemu wymierzona została kara 4 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności, co doprowadziło do zaistnienia sprzeczności między wyrokiem a uzasadnieniem.

Na podstawie tak sformułowanych zarzutów skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja wniesiona w tej sprawie przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego – z zachowaniem terminu określonego w art. 524 § 3 k.p.k. – na niekorzyść wszystkich oskarżonych, okazała się zasadna, a podniesione w niej zarzuty i sformułowane wnioski – zasługiwały na uwzględnienie.

Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w K., zostało podjęte z urzędu i sprowadziło się do wyeliminowania w stosunku do wszystkich oskarżonych, w zakresie przypisanych im czynów z art. 280 § 1 k.k., popełnionych na szkodę M. O. i J. R., kumulatywnie przyjętej kwalifikacji z art. 158 § 1 k.k. Argumentacja

przywołana dla jego poparcia sprowadzała się do tezy o braku wskazania, w przyjętych w tym zakresie opisów czynów przypisanych oskarżonym, „realizacji przez któregośkolwiek z nich ustawowego zespołu znamion typów czynów zabronionych z art. 158 § 1 k.k. (brak wskazania udziału w pobiciu i znamienia narażenia pokrzywdzonych na bezpośrednie niebezpieczeństwo nastąpienia skutków opisanych w przepisie art. 158 § 1 k.k.)”. Jednocześnie Sąd Okręgowy podkreślił, że z uwagi na kierunek wniesionych apelacji i związane z tym ograniczenie wynikające z treści przepisu art. 434 § 1 k.p.k. - nie miał możliwości przypisania oskarżonym, w ramach kumulatywnej kwalifikacji z art. 280 § 1 k.k., jakiegokolwiek innego czynu znamiennego skutkiem, choćby z art. 157 § 1 k.k., bo byłaby to zmiana na niekorzyść oskarżonych – z punktu widzenia zagrożenia karą, czy też z art. 157 § 2 k.k., bo w rzeczywistości pokrzywdzeni odnieśli obrażenia cięższe z art. 157 § 1 k.k., niezależnie od braku objęcia tego czynu ściganiem z urzędu przez prokuratora.

Zarazem, w przekonaniu Sądu Okręgowego, nie sposób było wyodrębnić sprawców konkretnych obrażeń ciała stwierdzonych u pokrzywdzonych, bowiem to wspólne zachowanie oskarżonych, niewątpliwie narażało zarówno J. R., jak też M. O. na bezpośrednie niebezpieczeństwo nastąpienia co najmniej skutku z art. 157 § 1 k.k., bowiem skutki powołane w tym przepisie nastąpiły i zostały w sposób niekwestionowany stwierdzone.

Podzielając pogląd skarżącego co do tego, że wyrok Sądu Okręgowego w K. zapadł z rażącym naruszeniem przepisów prawa wskazanym w zarzucie kasacji należy podkreślić, iż w świetle pisemnych motywów zaskarżonego wyroku nie zostały zakwestionowane przez Sąd Okręgowy zarówno sposób oceny materiału dowodowego przez Sąd i instancji, jak i poczynione na tej podstawie ustalenia faktyczne. Z tych ostatnich, znajdujących odzwierciedlenie w opisie czynów przypisanych oskarżonym przez Sąd Rejonowy w B., wynika, że w odniesieniu do przestępstwa rozboju popełnionego na szkodę M. O. Sąd Rejonowy przyjął w stosunku do wszystkich oskarżonych, że zabór mienia nastąpił w ramach działania wspólnie i w porozumieniu wszystkich oskarżonych. Zarazem, to wspólne działanie polegało na uderzeniu w twarz, biciu pięściami i kopaniu pokrzywdzonego po głowie oraz po całym ciele. Podobnie opisano

zachowanie ówczesnie oskarżonych w stosunku do J. R.. To zachowanie, przypisane wszystkim oskarżonym, podjęte wobec pokrzywdzonych M. O. i J. R., spowodowało u nich obrażenia ciała szczegółowo opisane w zarzutach aktu oskarżenia, naruszające czynności narządów ciała na czas powyżej 7 dni, co oznacza, że nastąpiły już skutki o jakich mowa w art. 157 § 1 k.k.

W tych warunkach wręcz niezrozumiały jest wyrażony przez Sąd Okręgowy pogląd, jakoby przytoczone wyżej opisy skutków przemocy zastosowanej przez oskarżonych w związku z przestępstwami z art. 280 § 1 k.k., dokonanymi na szkodę M. O. i J. R., wykluczały możliwość przyjęcia kumulatywnej kwalifikacji z art. 158 § 1 k.k. z uwagi na brak wskazania w przyjętych opisach udziału w pobiciu i znamienia narażenia pokrzywdzonych na bezpośrednie niebezpieczeństwo nastąpienia skutków opisanych w przepisie art. 158 § 1 k.k. Przecież zachowanie oskarżonych, ustalone przez Sąd I instancji opisano jako działanie podjęte wspólnie i w porozumieniu oraz sprecyzowano jego postać jako uderzanie pięściami po głowie i kopanie po głowie i całym ciele. Ten opis odpowiada bez wątpienia udziałowi w biciu człowieka i mieści się w pojęciu udziału w pobiciu w rozumieniu art. 158 § 1 k.k. Sam fakt, że sąd *meriti* nie posłużył się zwrotem ustawowym zamieszczonym w art. 158 § 1 k.k. nie może być traktowany jako okoliczność decydująca o braku realizacji znamion tego ostatniego przestępstwa. Sąd Najwyższy wielokrotnie zwracał uwagę na to, że polski proces karny nie jest procesem formułkowym i nie może sprowadzać się do kurczowego powtarzania zwrotów użytych przez ustawodawcę. W wyroku z dnia 26 listopada 2014 r. (II K.K. 141/14) wprost stwierdzono, że przepis „art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. nie wprowadza wymogu, aby w opisie czynu używać słów ustawy; przy konstruowaniu opisu przestępstwa wystarczające jest użycie wyrażenia znaczeniowo równorzędnego albo zastąpienie wyrażenia ustawowego takim określeniem, które swą treścią wypełnia znaczenie znamienia przypisywanego przestępstwa”.

Nie można też było podzielić przekonania sądu odwoławczego co do braku realizacji znamienia narażenia pokrzywdzonych na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia lub nastąpienia skutku określonego w art. 156 § 1 lub w art. 157 § 1 k.k. W świetle przeprowadzonych dowodów ustalono bowiem, że w wyniku wspólnego działania oskarżonych, pokrzywdzeni M. O. i J. R. doznali

obrażeń wyczerpujących znamiona opisane w przepisie art. 157 § 1 k.k. Przestępstwo z art. 158 § 1 k.k. jest wprawdzie przestępstwem z narażenia na niebezpieczeństwo wystąpienia skutku wskazanego w tym przepisie, ale stan rzeczywistości dalej idący, tj. nastąpienie skutku o jakim mowa w art. 157 § 1 k.k., nie dekompletuje jego znamion. Skoro bowiem już samo narażenie na bezpośrednie niebezpieczeństwo spowodowania skutku o jakim mowa w art. 157 § 1 k.k. stanowi znamię przestępstwa z art. 158 § 1 k.k., to nie można racjonalnie twierdzić, że przepis ten nie ma zastosowania do sytuacji, gdy ten skutek realnie nastąpił (por. J. Majewski [w:] A. Wąsek [red.], Kodeks karny. Część szczególna, t. I. Komentarz do art. 117-221, Warszawa 2006, s. 385).

Jednoznacznie rozstrzygnięto tę kwestię także w orzecznictwie Sądu Najwyższego stwierdzając: „jeżeli w opisie czynu, kwalifikowanego z art. 158 § 1 k.k., określono sposób zachowania się sprawców wskazujący na znamię ich udziału w „pobiciu” oraz wywołane tym pobiciem następstwa na zdrowiu pokrzywdzonego, odpowiadające tym, jakie określono w art. 157 § 1 k.k., to sam fakt, że nie podano w opisie tego czynu wprost i wyraźnie, że działanie oskarżonych „narażało pokrzywdzonego” na skutki wskazane w tym ostatnim przepisie, nie oznacza, iż w przypisanym czynie brak jest wszystkich znamion przestępstwa udziału w pobiciu, o jakich mowa w art. 158 § 1 k.k., gdyż zakładane tam znamię narażenia na niebezpieczeństwo określonych następstwa jest w takim wypadku zmaterializowane przez wywołanie wręcz owego następstwa” (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2010 r., II K.K. 278/09, także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2007 r., I KZP 30/07).

W tych warunkach, stanowisko Sądu Okręgowego w K., który uznał, że działanie przypisane oskarżonym w tej sprawie w odniesieniu do pokrzywdzonych M. O. i J. R. nie realizowało wszystkich znamion przestępstwa udziału w pobiciu z art. 158 § 1 k.k. – okazało się całkowicie nietrafne. Wyeliminowanie tego przepisu z kwalifikacji prawnej czynów przypisanych oskarżonym D. G., D. K. i M. N. nastąpiło z rażącym naruszeniem przepisu prawa materialnego, trafiając wskazanego w zarzucie kasacyjnym. Uchybienie zarzucone przez skarżącego wywarło przy tym istotny wpływ na treść zaskarżonego obecnie rozstrzygnięcia, skoro w bezpośrednim powiązaniu z redukcją zakresu odpowiedzialności karnej

nastąpiły też decyzje o złagodzeniu kar pozbawienia wolności wymierzonych wszystkim oskarżonym. Przedstawiona ocena uzasadniała uchylenie wyroku sądu odwoławczego w tej sprawie i przekazanie jej do ponownego rozpoznania temu sądowi.

Trafnie również skarżący podniósł, że zmieniając wyrok Sądu I instancji w odniesieniu do skazanego D. G., Sąd Odwoławczy złagodził orzeczoną wobec tego oskarżonego karę pozbawienia wolności z 5 lat i 4 miesięcy do 4 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności. Natomiast w uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy podał jednak, że orzekł wobec D. G. karę 4 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności. Z części motywacyjnej orzeczenia wynika przy tym, że intencją Sądu Odwoławczego było jednolite złagodzenie kar pozbawienia wolności orzeczonych wobec wszystkich trzech oskarżonych o 6 miesięcy. Powodem tej modyfikacji miała być bowiem ta sama - w stosunku do wszystkich oskarżonych - okoliczność związana z wyeliminowaniem z kwalifikacji przypisanych im czynów przepisu art. 158 § 1 k.k.

Konsekwencją wskazanego błędu jest sprzeczność między sentencją wyroku a jego uzasadnieniem. Wprawdzie, w wypadku sprzeczności między treścią wyroku a jego uzasadnieniem, decydujące znaczenie ma stanowisko Sądu wyrażone w wyroku, ale również to uchybienie miało istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, ponieważ doprowadziło do orzeczenia wobec D. G. kary pozbawienia wolności w wymiarze innym, niż było to intencją Sądu.

W toku ponownego postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy w K. uwzględni powyższe zapatrywania Sądu Najwyższego i ustrzeże się błędów, które doprowadziły do uwzględnienia kasacji wniesionej w tej sprawie.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.